

N:o 41.

Ank. till Riksd. Kansli den 7 April 1875, kl. 11 f. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående inköp för statens räknäng af Frimurareordens hus å Riddarholmen i Stockholm; Gifven Stockholms Slott den 2 April 1875.

Sedan Fullmäktige i Riksbanken i underdånig skrifvelse den 5 November 1874 hos Kongl. Maj:t hemställt, huruvida Kongl. Maj:t skulle täckas dels tillåta att det kronan tillhöriga hus N:o 1 vid Mynttorget, hvilket för närvarande vore upplåtet åt Kongl. Maj:ts kansli, finge af Riksbanken förvärfvas för att efter ombyggnad till Riksbank användas, dels ock, i fall denna Fullmäktiges framställning ansåges förtjena afseende, meddela Fullmäktige de vilkor, Kongl. Maj:t funne böra för öfvertagande å Riksbankens sida af nämnda egendom fästas, så har Kongl. Maj:t, efter det föregående undersökningar egt rum, genom beslut den 8 sistlidne Januari, derom Fullmäktige genom skrifvelse af samma dag underrättats, förklarar att kanslihuset kunde till Riksbanken afstås mot vissa uppgifna vilkor, bland hvilka ingick äfven dels erläggandet af en lösesumma af 550,000 Kronor, som finge af Kongl. Maj:t disponeras till inköp af annan, helst å Riddarholmen belägen egendom och till uppförande, der så funnes nödigt, af åtminstone ett nytt hus till inrymmande af en del af de embetsverk, som nu hade sina lokaler i kanslihuset, dels ock obetingad öfverlåtelse till kronan af den nu till Riksgäldskontoret upplåtne egendom.

Kongl. Maj:ts nyss omförmälda beslut grundades på en vid ärendets föredragning för Kongl. Maj:t i underdånighet framlagd plan till ordnandet af

Bih. till Riksd. Prot. 1875. 1 Saml. 1 Afd. 17 Häft.

lokalerne för de embetsverk, i hvilkas nuvarande förhållanden kanslihusets afyttrande kunde medföra en rubbning. Euligt densamma skulle bland annat för de medel, som i lösen för kanslihuset inflöte, inköpas Frimurareordens hus å Riddarholmen, samt Riksarkivet dit förflyttas och det nu af Riksarkivet upptagna, staten tillhöriga hus användas till lokaler för en del af Kongl. Maj:ts kansli jemte ett eller annat mindre embetsverk.

Sedan Kongl. Maj:ts beslut blifvit af Bankofullmäktige för den nu församlade Riksdagens Banko-Utskott tillkännagifvet samt Utskottet jemväl genom utdrag af det inför Kongl. Maj:t den 8 Januari i ärendet förda protokoll fått del af ofvan berörda plan, har Utskottet i memorial den 1 sistlidne Mars hos Riksdagen hemställt att en underdånig skrifvelse skulle till Kongl. Maj:t aflätas, åsyftande ytterligare utredning af frågan, samt afgifvande, om sådant lämpligen kunde ske, till innevarande Riksdag af nådig framställning i ämnet.

Då emellertid vid föredragning af detta memorial Kamrarne stannat i skiljaktiga meningar angående innehållet af den skrifvelse, som skulle till Kongl. Maj:t aflätas, samt det torde vara att förutse, att någon, af Kamrarnes gemensamma beslut föranledd underdånig skrifvelse ej kan blifva till Kongl. Maj:t afgifven förr än närmare riksdagens slut, lärer det också vara högst sannolikt att någon nådig framställning angående ifrågavarande ärende i dess helhet ej kan vid denna riksdag medhinnas, helst den vidare utredning af ärendet, som af Riksdagen ifrågasatts, måste antagas åsyfta utarbetandet och framläggande af detaljer, ännu mera noggranna och bestämda än de, hvilka redan blifvit Banko-Utskottet meddelade.

Såvida dock icke Bankofullmäktiges förslag om inköp af kanslihuset skall i hög grad försvåras eller helt och hållet förfalla, måste beslut angående det ifrågasatta inköpet af Frimurareordens hus fattas redan vid innevarande riksdag. Naturligtvis måste nemligen såsom ett oeftergifligt vilkor för kanslihusets försäljning förutsättas, att de nu i nämnda hus inrymda embetsverk erhålla lokaler å annat håll; och för beredande af sådana lokaler synes förvärfvandet af Frimurareordens hus vara den bästa och billigaste om ej den enda utväg som står till buds. Men det torde icke vara att påräkna, att nämnda hus, hvilket nu är till salu, skall vara det äfven om ett år härefter.

Då Kongl. Maj:t således nu till Riksdagen gör framställning om förvärfvande för statens räkning af Frimurareordens hus, sker detta icke endast för att bereda en möjlighet att i framtiden kunna, der fortfarande så nödigt och nyttigt pröfvas, till Riksbanken afstå kanslihuset och bereda statsdepartementens expeditioner andra, rymligare och ändamålsenligare lokaler än dem de nu hafva, utan äfven med fästadt afseende derå, att Riksarkivets förflyttning till en rymligare lokal är i och för sig i hög grad af behofvet påkallad. Alla till Riksarkivet hörande handlingar få ej ens nu rum i det dertill upp-

låtna huset — en del deraf förvaras nemligen i Kongl. Slottet — och ännu mindre erbjuder följaktligen samma hus utrymme för de nyare handlingar, hvilka år efter annat med arkivet införlifvas. Men härtill kommer ytterligare, att till följd af det inskränkta utrymmet möjlighet äfven saknas att med Riksarkivet införlifva eller under dess tjenstemäns vård ställa andra statens arkivhandlingar, för hvilka lämplig plats annorstädes saknas. Hit höra i främsta rummet det förra Bergskollegii stora och dyrbara arkiv, för hvilket plats under de senare åren varit hyrd och tilläfvventyrs äfven fortfarande måste hyras i enskild person tillhörigt hus; vidare delar af Kammarrättens arkiv, för hvilka plats saknas i Kammarrättens nuvarande lokal, samt åtskilliga till Kammar-kollegii arkiv hörande äldre handlingar.

För samtliga dessa handlingar finnes i Frimurareordens hus godt utrymme. Enligt den utredning, som i sammanhang med frågan om kanslihusets försäljning blifvit af Öfverintendents-embetet åstadkommen i förevarande hänseende, och enligt den planritning öfver en blifvande inredning af Frimurareordens hus till Riksarkiv, som jemväl blifvit upprättad, uppgår längden af de hyllor, som skulle för handlingarnes förvarande uppställas i Frimurareordens hus, till 48,840 fot. Här af skulle disponeras i våningarne en och två trappor upp för Riksarkivets nuvarande behof 29,200 fot samt för Kammarrättens, Kammararkivets och Kommerskollegii (f. d. Bergskollegii) handlingar i jordvåningen tillsammans 7,109 fot, hvadan således för framtida behof återstode 12,531 fot. Och då ytterligare utrymme framdeles blefve erforderligt, kunde 1,750 fot vinnas genom inredande af en vedbod till arkivrum och 4,500 fot genom påbyggnad af husets vestra flygel.

Det pris, som af Frimurareorden fordras för dess hus, hvilket skulle få tillträdas senast den 1 Oktober 1876, är 325,000 Kronor. Då den tomt, hvarpå huset är bygd, i storlek uppgår till 24,790 kvadratfot, motsvarar köpeskillingen följaktligen ett pris af 13 Kronor 11 öre för kvadratfoten af tomt med åbyggnad. Enligt de upplysningar, som Öfverintendents-embetet lemnat, hafva följande å senare tider försålda större egendomar i staden inom broarne för hvarje kvadratfot tomt med åbyggnad betingat följande priser nemligen: Skandinaviska Kreditaktiebolagets hus N:o 7 vid Storkyrkobrinken 22 Kronor 84 öre, huset N:o 36 vid Slussplanen 26 Kronor 32 öre och Jernkontorets egendom N:o 30 vid Stora Nygatan 19 Kronor 60 öre. Det för kanslihuset ifrågasatta pris af 550,000 Kronor motsvarar något mer än 26 Kronor för kvadratfoten. Vid sådant förhållande torde det fordrade priset å Frimurareordens hus kunna anses skäligt, och Öfverintendents-embetet har i sitt i saken afgifna yttrande ej mot detsamma haft något att erinra. Till denna summa måste emellertid läggas kostnaderna för de för husets inredning till riksarkiv erforderliga åtgärder, nemligen nya bjelklag i salarne N:is 33, 38 och 39;

jernkolonner och bärbjelkar; brandbotten, jerndörrar och stensteg öfver husets öfversta våning, förändrad anordning af fönster; cloisonväggar; jerntrappor; 26,000 fot nya hyllor samt flyttning af gamla sådana. Dessa kostnader hafva af Öfverintendents-embetet beräknats till 50,000 Kronor. Jemte det att Öfverintendents-embetet vitsordat, att ifrågavarande hus med hänseende till eldfara blefve genom den sålunda föreslagna inredningen lika eller till och med bättre betryggadt än den nuvarande arkivbyggnaden, har Öfverintendents-embetet likväl, i betraktande af den oersättliga förlust, som skulle tillskyndas det allmänna i händelse af Riksarkivets förstöring, såsom ytterligare medel till förekommande häraf funnit sig böra föreslå dels anbringande af brandbottnar öfver husets samtliga våningar, oberäknadt den dertill föreslagna öfversta våningen, jemte jernluckors och gipstaks kompletterande för tillhoppa 29,725 Kronor, dels ock anbringandet af värmeledning i stället för kakelugnar till husets uppvärmning för omkring 30,000 Kronor. Och har Öfverintendents-embetet tillika fästat uppmärksamheten derå, att sistberörda båda belopp, tillhoppa 59,725 Kronor, understege den år 1869 ur Riksgäldskontorets räkenskaper afskrifna behållningen, 72,613 Rdr 41 öre, å det af Rikets Ständer år 1863 anvisade statsanslaget till förändring, reparation och tillbyggnad af Riksarkivets nuvarande hus.

I infordradt utlåtande har Riksarkivarien, efter tagen kännedom af Öfverintendents-embetets här ofvan berörda yttrande jemte dertill hörande ritningar, väl framhållit de olägenheter, som åtföljde en flyttning af så ansefliga samlingar som Riksarkivets, men tillika förklarar, att det till ny lokal för arkivet föreslagna huset syntes kunna blifva till detta ändamål fullt lämpligt; att hvarken husets läge eller beskaffenhet syntes gifva någon anledning till anmärkning, att genom den af Öfverintendents-embetet åstadkomna utredning ådagalades, att ifrågavarande lokal erbjöde tillräckligt utrymme såväl för det närvarande behovet som med afseende å arkivaliernas tillväxt i den närmaste framtiden; att genom den af bemälda embete föreslagna nya inredningen och isynnerhet genom åvägabringande dels af brandbottnar öfver husets samtliga våningar, dels af värmeledning i stället för kakelugnar till husets uppvärmning, eldfara syntes blifva så vidt möjligt förebyggd, och att den nya lokalen, så anordnad, skulle i vissa afseenden vara till arkivlokal fördelaktigare än den nuvarande.

Hvad angår användandet efter Riksarkivets förflyttning till annan lokal af det Kronan tillhöriga hus, i hvilket arkivet för närvarande är inrymdt, torde samma hus, äfven om planen för kanslihusets försäljning ej skulle komma till utförande och Riksarkivets nuvarande hus således ej komme att inrymma något af statsdepartementen, dock blifva för statens ändamål fortfarande behöfligt. För Fångvårdsstyrelsen och en afdelning af Generalstaben hyras nu rum mot belopp, hvilka erfarenheten visat vara i stigande. En afdelning af Gene-

neralstaben har tills vidare inrymts i Kammarrättens hus, hvarest utrymmet dock ej är tillräckligt stort för att dessa båda institutioner kunna jemte hvarandra hafva plats, utan att bådas arbeten lida af det knappt tillmätta rummet. Skogsstyrelsens och Krigshofrättens nuvarande lokaler äro, enligt hvad tid efter annan till Kongl. Maj:t inkomna underdåniga framställningar gifva vid handen, för telegrafverkets vidare utveckling behöfliga. För en eller flera af dessa institutioner kunde således, under nyssberörda förutsättning, Riksarkivets nuvarande hus användas.

Kongl. Maj:t får alltså härmed föreslå:

att Riksdagen måtte till inköp för statens räkning af Frimurareordens hus å Riddarholmen samt till detsammas ordnande till Riksarkiv anvisa en summa af 434,725 Kronor mot vilkor att, derest, på sätt föreslaget blifvit, det nuvarande kanslihuset framdeles kommer att till Riksbanken försäljas, af den köpeskilling, som för kanslihuset erhålles, afdrages och till statsverket återställes ett belopp af 362,111 Kronor 59 öre, motsvarande skilnaden mellan det nu äskade beloppet och den behållning å det vid 1863 års riksdag till förändring, reparation och tillbyggnad af Riksarkivets nuvarande hus beviljade anslag, som år 1869 ur Riksgäldskontorets räkenskaper afskrifvits.

De ärendet rörande handlingar skola Riksdagens vederbörande Utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

G. S. Åkerhielm.

---

*Utdrag af Protokollet öfver Finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 2
April 1875.*

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern *Carleson*,
Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena *Björnstjerna*,
Statsråden: *Berg*,
Wennerberg,
Bergström,
Friherre *Alströmer*,
Weidenhielm,
Lovén,
Friherre *Åkerhielm* och
Friherre *von Otter*.

Föredragande Departements-chefen, Statsrådet Friherre Åkerhielm anförde
härefter i underdånighet:

Sedan Fullmäktige i Riksbanken genom underdånig skrifvelse den 5
November 1874 gjort framställning om inköp för Riksbankens räkning af det
Kronan tillhöriga, för närvarande till lokaler för de flesta af expeditionerna
i Eders Kongl. Maj:ts kansli upplåtta huset N:o 1 vid Mynttorget, samt Eders
Kongl. Maj:t, efter inhemtande af den af mig i underdånighet framlagda plan
till ordnandet af lokalerna för de embetsverk, i hvilkas nuvarande förhållanden
kanslihusets afyttrande kunde medföra en rubbning, genom beslut den 8 sist-
lidne Januari, hvarom Bankofullmäktige genom skrifvelse af samma dag under-
rättats, förklarar, att kanslihuset kunde mot vissa vilkor till Riksbanken afstås,
så har den nu församlade Riksdagens Banko-Utskott, hvilket dels genom Banko-

fullmäktige undfått kännedom om berörda nådiga beslut, dels ock genom utdrag af det inför Eders Kongl. Maj:t den 8 Januari i ärendet förda protokoll fått del af ofvan omförmälda plan, i memorial den 1 sistlidne Mars hos Riksdagen hemställt, att en underdånig skrifvelse skulle till Eders Kongl. Maj:t aflåtas, åsyftande ytterligare utredning af frågan samt afgifvande, om sådant lämpligen kunde ske, till innevarande Riksdag af nådig framställning i ämnet.

Då emellertid vid föredragning af detta memorial Kamrarne stannat i skiljaktiga meningar angående innehållet af den skrifvelse, som skulle till Eders Kongl. Maj:t aflåtas, samt det torde vara att förutse, att någon af Kamrarnes gemensamma beslut föranledd underdånig skrifvelse ej kan blifva till Eders Kongl. Maj:t afgifven förr än närmare riksdagens slut, lär det också vara högst sannolikt att någon nådig framställning angående ifrågavarande ärende i dess helhet ej kan vid denna riksdag medbinnas.

Enligt ofvan omförmälda, af mig för Eders Kongl. Maj:t i underdånighet framlagda plan skulle bland annat för de medel, som i lösen för kanslihuset inflöte, inköpas Frimurareordens hus å Riddarholmen samt Riksarkivet dit förflyttas och det nu af Riksarkivet upptagna, staten tillhöriga hus användas till lokaler för en del af Eders Kongl. Maj:ts kansli jemte ett eller annat mindre embetsverk. Och om än frågan i öfrigt kan till nästa riksdag uppskjutas måste dock, såvida Bankofullmäktiges förslag om inköp af kanslihuset icke skall i hög grad försvåras eller helt och hållet förfalla, beslut angående det ifrågasatta inköpet af Frimurareordens hus fattas redan vid innevarande riksdag. Naturligtvis måste nemligen såsom ett oeftergifligt vilkor för kanslihusets försäljning förutsättas, att de nu i nämnda hus inrymda embetsverk erhålla lokaler å annat håll; och för beredande af sådana lokaler synes förvärfvandet af Frimurareordens hus vara den bästa och billigaste, om ej den enda, utväg som står till buds. Men det torde ej vara att påräkna att nämnda hus, hvilket nu är till salu, skall vara det äfven om ett år härefter.

Jemte det jag från hvad förut i förevarande fråga inför Eders Kongl. Maj:t förekommit i underdånighet erinrar: att de af Eders Kongl. Maj:t bestämda hufvudsakliga vilkoren för kanslihusets afyttrande voro en lösesumma af 550,000 Kronor och obetingad öfverlåtelse till Kronan af den nu till Riksgäldskontoret upplåtna egendom; att den för Frimurareordens hus fordrade köpeskillning är 325,000 Kronor, att, enligt den af Öfverintendents-embetet åstadkomna utredning, husets ordnande till Riksarkiv beräknats kosta 50,000 Kronor, hvartill komme ytterligare för anbringande af nya brandbottnar öfver husets samtliga våningar 29,725 Kronor och för inrättandet af en värmeledning 30,000 Kronor; och att enligt hvad likaledes Öfverintendents-embetet påpekat, år 1869 blifvit ur Riksgäldskontorets räkenskaper afskrifven en till 72,613 R:dr 41 öre uppgående behållning å det af Rikets Ständer år 1863 anvisade statsanslag till

förändring, reparation och tillbyggnad af Riksarkivets nuvarande hus; — får jag, på grund af hvad sålunda i förevarande ärende förekommit, härmed i underdånighet hemställa:

att Eders Kongl. Maj:t täcktes i nådig proposition till Riksdagen föreslå, det Riksdagen måtte till inköp för statens räkning af Frimurareordens hus å Riddarholmen samt till detsamma ordnande till Riksarkiv anvisa en summa af 434,725 Kronor mot vilkor att, derest, på sätt förslaget blifvit, det nuvarande kanslihuset framdeles komme att till Riksbanken försäljas, af den köpeskillning, som för kanslihuset erhålles, afdrages och till statsverket återställes ett belopp af 362,111 Kronor 59 öre, motsvarande skilnaden mellan det nu äskade beloppet och den behållning å det vid 1863 års riksdag till förändring, reparation och tillbyggnad af Riksarkivets nuvarande hus beviljade anslag, som år 1869 ur Riksgäldskontorets räkenskaper afskrifvits.

Skulle denna underdånige hemställan vinna Eders Kongl. Maj:ts bifall, lärer Eders Kongl. Maj:t finna lämpligt, att utdrag af det den 8 sistlidne Januari inför Eders Kongl. Maj:t förda protokoll i fråga om kanslihusets försäljning måtte få till ärendets närmare belysning åtfölja den nådiga propositionen till Riksdagen.

Sedan Statsrådets öfrige ledamöter instämt i hvad föredragande Departements-chefen sålunda hemställt och föreslagit, behagade Hans Maj:t Konungen dertill lemna nådigt bifall.

Föredragande Departements-chefen uppläste härefter förslag till den nådiga proposition, som skulle i ärendet till Riksdagen afgå, och täcktes Hans Maj:t Konungen, enligt Statsrådets underdåniga tillstyrkan, i nåder gilla samma förslag, sådant det finnes detta protokoll bilagdt, samt förordna, att i enlighet med detsamma nådig proposition skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo
Axel Ädelgren.

*Utdrag af Protokollet öfver Finans-ärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Stott den 8 Januari 1875.*

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern *Carleson*,
Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena *Björnstjerna*,
Statsråden *Berg*,
Wennerberg,
Bergström,
Friherre *Alströmer*,
Weidenhielm,
Lovén,
Friherre *Åkerhielm* och
Friherre *von Otter*.

Föredragande Departements-chefen Friherre Åkerhielm anförde härefter i underdånighet:

Till åttlydnad af Eders Kongl. Maj:ts nådiga beslut den 13 November 1874 har jag gått författning om insamlande af de upplysningar, hvilka synts erforderliga för nådigt svars aflåtande å den af Riksdagens Fullmäktige i Riksbanken gjorda underdåniga förfrågan rörande förvärfvande för Riksbanken af det nuvarande så kallade kanslihuset.

Sedan dessa upplysningar numera till Finans-departementet inkommit, är jag nu i tillfälle att ånyo anmäla detta ärende till Eders Kongl. Maj:ts höga öfvervägande och får dervid till en början nämna, att den värdering af Kronans ifrågavarande egendom, hvarom Öfverintendents-embetet erhållit befallning att föranstalta, blifvit, på aumodan af sagda embete, under den 10 sistlidne December verkstald af Arkitekterne vid embetet L. Hawerman och Törnqvist,

Bih. till Riksd. Prot. 1875. 1 Saml. 1 Afd. 17 Häft.

Stadsarkitekten Hedin samt Bygg- och Murmästaren här i staden Thavenius, och hafva desse, efter jemförelse med de pris, som vid försäljning under senare tiden af andra egendomar inom samma stadsdel, såsom Räntmästarehuset, Skandinaviska Kreditaktiebolagets hus i Storkyrkobrinken och Jernkontorets hus vid Stora Nygatan, erhållits för kvadratfot af tomt med åbyggnader, uppsatt att för egendomen med åbyggnad kunde betingas ett pris af ungefär 26 kronor för kvadratfot, eller för hela arealen, 20,633 qv.-fot, kronor 540,000. Om deremot en beräknad hyresafkastning lades till grund för uppskattningen, hafva värderingsmännen funnit egendomen representera ett kapital af 546,666 kronor 66 öre. Till följd häraf och med afseende äfven å egendomens förträffliga läge, hafva värderingsmännen uppskattat egendomen i sitt nuvarande skick till 550,000 kronor.

Öfverintendents embetet åberopar endast den sålunda gjorda värderingen, men jag dristar för min del jemväl i underdånighet framhålla det fördelaktiga läge, denna egendom har för en inrättning af den vigt för det allmänna som Riksbanken.

Om Eders Kongl. Maj:t gillar denna min åsigt, vågar jag äfven antaga, det Eders Kongl. Maj:t jemväl skall täckas finna, att för underlättande af en öfverenskommelse sådana vilkor kunna och böra uppställas, som möjliggöra att för de i kanslihuset inrymda embetsverk erhålla andra, så vidt ske kan, lämpligare och rymligare lokaler än de nuvarande. Att sådana svårigen kunna sökas lämpligare än på Riddarholmen, der dels Kronan, dels Riksdagen redan innehar de flesta egendomar, har jag redan tillföre framhållit. I främsta rummet har jag derföre varit betänkt på ett inköp för Kronans räkning af frimuraresamhällets nu egande hus å Riddarholmen, hvilket, enligt hvad Frimurare-ordens drätsel-direktorium i skrifvelse till Öfverintendents-embetet meddelat, kan få tillträdas senast den 1 Oktober 1876 för ett pris af 325,000 kronor, motsvarande närmast 13 kronor 11 öre pr kvadratfot; uppgående egendomens areal, enligt en utlåtandet i afskrift vidfogad uppgift från Stockholms stadsingeniörskontor till 24,790 kvadratfot. Emot detta värde har Öfverintendents embetet icke haft något att erinra. Vid det förhållande emellertid, att så väl egendomens läge som dess byggnadsart och inredning ej gerna göra den lämplig för vare sig enskilda bostäder eller försäljningslokaler, kan jag ej föreställa mig annat än att densamma torde blifva jemförelsevis svårsåld och alltså ingalunda är för lågt uppskattad.

Om emellertid denna egendom mindre väl lämpar sig för de syften jag omnämmt, föreställer jag mig deremot att densamma åtminstone till största delen bör lemna särdeles passande lokaler för Riksarkivet. En af Öfverintendentsembetet föranstaltad undersökning utvisar, att ett så betydligt ökad utrymme inom ifrågavarande egendom finnes att tillgå emot hvad Riksarkivet

nu disponerar, att äfven om till densamma skulle förflyttas de handlingar, hvilka inom Kammar-rättens, Kammar-kollegii och Kommers-kollegii lokaler nu orsaka trängsel och olägenhet, men torde hafva sin rätta plats i Riksarkivet, så blefve dock ett antal längdfot hyllor för Riksarkivets framtida utvidgning öfrigt, hvilket motsvarade omkring halfva det antal längdfot, som nu äro i Riksarkivet af handlingar upptagna. Genom antagligen icke särdeles svåra eller kostsamma inredningar eller påbyggnader, till hvilka jag dock ansett detaljförslag nu obehöfliga, kan ännu ytterligare utrymme i händelse af framtida behof vinnas.

Riksarkivarien, hvars yttrande jag ansett mig böra inhemta, har visserligen framhållit de flera och betydande olägenheter, som åtfölja en flyttning, men icke emot husets läge och beskaffenhet funnit någon anledning till anmärkning, utan tvärtom ansett detsamma komma att blifva för Riksarkivet förmånligare än det nuvarande. Åtgärder, medförande kostnader, blefve visserligen behöfliga för egendomens apterande till Riksarkiv och de värdefulla handlingarnes skyddande, så vidt möjligt är, mot eldfara. Dylika åtgärder hafva äfven blifvit af Öfverintendents-embetet föreslagna och i hufvudsak af Riksarkivarien förordade.

Kostnaden för de bland dessa åtgärder, hvilka egentligen kunna hänföras till sådana, som äro erforderliga för Riksarkivets incymmande i byggnaden, såsom nya bjelklag i vissa salar, jernkolonner, bärbjeikar, jerntrappor och brandbotten, jerndörrar och stensteg öfver husets öfre våning, nya hyllor m. m. har i Öfverintendents-embetets utlåtande blifvit beräknad till 50,000 kronor. Härtill komma ytterligare åtskilliga af berömvärd försigtighet utaf Öfverintendentsembetet föreslagna utgifter, såsom till brandbottnar öfver husets öfriga våningar, jernluckor m. m., uppgående till nära 30,000 kronor och för anbringande af värmeledning fullt samma belopp. Vidtagandet af dessa senare försigtighetsåtgärder synes mig böra blifva föremål för särskild framtida pröfning, likasom äfven den del af de först beräknade, till 50,000 kronor uppgående anordningarne för Riksarkivets emottagande, som kan antagas åtgå för sjelfva förflyttningen, såsom anskaffande af hyllor och dylikt, eller minst 10,000, högst 20,000 kronor torde vara främmande för den nu föreliggande hufvudfrågan, eller beredande af annan lämplig egendom åt Kronan i stället för den, som skulle till Riksbanken afstås.

Om derföre till inköpspriset för Frimurare-ordens hus, 325,000 kronor, lägges ett belopp af 40,000 kronor för oundgängligen erforderliga ändringar, skulle denna egendom, förvärfvad och apterad till Riksarkiv, komma att kosta statsverket högst 365,000 kronor, hvilket belopp jag alltså anser mig kunna i denna min beräkning upptaga. Då emellertid den lösesumma, som borde för

kanslihuset betingas, utgör 550,000 kronor, återstår alltså att disponera för beredande af nödiga embetslokaler ett belopp af 185,000 kronor.

Utgående från den åsigt, att alla i kanslihuset nu befintliga lokaler i främsta rummet borde ersättas, har Arkitekten L. Hagerman, hvilken för undersökningars verkställande och upprättande af förslag i förevarande hänseende hade särskildt uppdrag af Öfverintendents-embetet och i sådan egenskap gått mig till handa vid frågans behandling, redan i början af sitt arbete fästat uppmärksamheten dervid, att det nuvarande Riksarkivet och det nu af Riksgäldskontoret begagnade hus, hvilket senares öfverlåtande till Kronan, enligt hvad Eders Kongl. Maj:t nådigst täcktes erinra sig från min första underdåniga anmälan af detta ärende, ingår i planen, icke komme att blifva tillräckliga för det afsedda ändamålet, hvadan förslag upprättats till ett nytt 3-våningars hus, att uppföras på tomten nedanför det nuvarande Riksarkivet med façade åt jernvägen för en kostnad af 187,000 kronor, eller endast en obetydlighet utöfver det belopp, som, på sätt jag nyss nämnde, af köpeskillingen för kanslihuset återstår. I detta nya hus skulle de tre största departements-expeditionerna erhålla goda lokaler, deri ända till 5 byråer för hvarje departement kunde inrymmas. I det nuvarande Riksgäldskontorets hus torde lämpliga lokaler finnas för Statsrådsberedningen, Justitiestats-expeditionen, Justitie-revisionen och Justitie-kanslers-expeditionen. I det nuvarande Riksarkivets lokaler åter äro enligt planen Landtförsvars-departementets båda expeditioner afsedda att inrymmas. För min del ber jag härvid att få erinra, att dessa båda jemförelsevis små expeditioner ej torde behöfva upptaga hvardera en hel våning af de höga, stora och prydliga rummen i detta gamla palais, utan antager jag, att vid ett närmare skärskådande, hvartill tid nu saknats, visserligen *ett* mindre embetsverk borde i hvardera våningen kunna erhålla några rum, och har jag trott att exempelvis åt Lagberedningen och Krigshofrätten lokaler sålunda kunde beredas. Om nu vidare antages, att en del arkivhandlingar särdeles lämpligt kunde finna förvaring på nedra botten i så väl Riksgäldskontorets som Riksarkivets hus, hvarest dertill inrättade rum och hvalf för det närvarande just till sådant ändamål begagnas, så torde det näppeligen vara för djerft att antaga att, åtminstone tills vidare och till dess Riksarkivets behof af utrymme betydligt vuxit utöfver hvad det nu är eller i närmaste framtiden kan blifva, någon mindre styrelse, t. ex. Skogsstyrelsen, kunde med särskild ingång inrymmas i en af det nuvarande Frimurarehusets flyglar.

Att, på sätt jag här föreslagit, söka, i sammanhang med den nu ifrågasatta omregleringen af lokalerna för åtskilliga embetsverk, bereda utrymme jemväl för Skogsstyrelsen och Krigshofrätten, torde vara så mycket angelägnare, som, på sätt Eders Kongl. Maj:t torde erinra sig, Telegrafstyrelsen redan för öfver ett år sedan gjort underdånig framställning om att för telegrafverkets

räkning komma i besittning af de lokaler, som förstnämnda begge embetsverk nu innehafva i öfversta våningen af det i öfrigt åt telegrafverket upplåtna f. d. Ridderstolpeska huset. Den då gjorda framställningen vann väl icke nådigt bifall, men, i betraktande af den ständigt fortgående utvecklingen hos detta verk, torde det med visshet kunna antagas, att inom en icke alltför afägsen framtid ökad utrymme för detsamma blir behöfligt.

Trenne anmärkningar hafva likväl för mig framställt sig emot de nu påtänkta anordningarne. Den *första*, jag vågar antaga minst betydande, är den, att för uppförande af det nya embetshuset längs jernvägen de gamla vanprydliga skjul, som utgjorde den fordna Kongl. fatburen, måste undanrödjas. Jag kan ej föreställa mig att, sedan en ny fatbur nu är ordnad, något hinder i detta afseende kan möta.

Den *andra* anmärkningen, hvilken, om än af vigt, dock torde kunna undanrödjas, är den, att åt Utrikes-departementets expedition någon ny lokal ej blifvit reserverad. Härvid ber jag att få erinra, att jag föreställer mig, att det endast är en tidsfråga, när en förflyttning till det hotell, som Utrikes Statsministern bebor, af ministèrens byråer kan och bör ega rum. Lemnar, hvilket dock ingalunda är utredt, det nuvarande hotellet på Blasieholmen icke tillräckligt utrymme härtill i den nedre våningen (nedra botten), helst om kök och dylikt förvisas till en utbyggnad åt gården, så borde väl, om Eders Kongl. Maj:t skulle vilja utbyta ifrågavarande egendom mot annan lämplig och välbelägen, ingen synnerligen afsevärd mellangift blifva erforderlig, för att kabiuetten för utrikes brevexlingen skulle kunna finna utrymme i det nya hotellet. Måhända torde bland de egendomar, som nu tillhöra Stockholms stad, en med prydligt läge äfven på Riddarholmen och som staden nu lär finna för det ändamål, hvartill den användes, otillräcklig, kunna stå att, om än mot mellangift, i utbyte för nuvarande ministerhotellet erhålla.

Den *tredje* anmärkningen, hvilken jag tillerkänner största vigten och som äfven af Riksarkivariens framhållits, rör det eldfarliga granskapet mellan det föreslagna nya Riksarkivet och den till tryckeri nu begagnade så kallade Norstedtska tomten på Riddarholmen. Denna betänklighet, hvilken redan i någon mån torde motvägas dels af Riksarkivariens ofvan anförda yttrande om egendomens lämplighet för Riksarkiv, och dels deraf att Öfverintendents-embetet ansett densamma blifva icke blott lika, utan äfven mera betryggande mot eldfara än det nuvarande Riksarkivet, anser jag dock slutligen jemväl ej vara omöjlig att häfva. Jag föreställer mig nemligen *antingen* , att Eders Kongl. Maj:t skulle kunna finna skäl föreslå Riksdagen att inlösa denna tomt för att begagnas till de embetsverk, hvilka ännu ej hafva egna lokaler, och för hvilka nu utgå årliga hyror, motsvarande räntan på ett belopp, som borde vara nära tillräckligt till ifrågakommande köpeskilling samt mer än väl förslå, om annan

Kronans egendom, exempelvis utrikes ministerhotellet eller Kronans betydliga strandtomt vid Stockholms stads och läns kurhus på Kungsholmen finge anslås att gå med i liquid; *eller* att Riksdagen kunde finna skäl att tillhandla sig denna tomt antingen direkt eller i utbyte mot det större nuvarande bankohuset, som blefve disponibelt.

Af hvad jag nu i underdånighet anfört torde framgå, *dels* att samtliga nu i kanslihuset inrymda embetsverk och boställslägenheter kunna genom de ifrågasatta anordningarne vinna utrymme, med undantag endast af Utrikesdepartementets expedition, för hvars förflyttande till lämplig lokal framdeles och särskildt synes kunna blifva sörjdt, *dels* att icke allenast ett med afseende å framtida tillväxt beräknadt utrymme vinnes för Riksarkivet, utan äfven lokal beredes för en del af de äldre, vissa verks och kollegiers arkiv, som nu inom deras lägenheter förorsaka trängsel och olägenhet, och *dels* slutligen, att det åt kanslihuset upptagna värde är i det aldra närmaste tillräckligt för beko-stande af ifrågasatta anordningar och nybyggnad.

Utän att nu gå i förväg för den mening, som kan blifva inför Eders Kongl. Maj:t i underdånighet uttalad, då fråga torde uppstå om framställning till Riksdagen angående de förändringar i nu antydda syften och de anslag till iuredning m. m. för Riksarkivet, som tilläfsventyrs kunna blifva erforderliga, vågar jag hoppas, att Eders Kongl. Maj:t, alltid under antagande af att den s. k. Norstedtska tomten för det allmännas räkning inköpes, genom byte tillvinnes eller exproprieras, skall tackas hemta anledning att gilla min åsigt derom, att nuvarande kanslihuset kan till Riksbanken afstås emot följande vilkor, utom de mindre väsendtliga bestämmelser, som vid ett slutligt aftals upprättande sedvanligen pläga ifrågakomma, nemligen:

a) en lösesumma af 550,000 kronor, som må af Eders Kongl. Maj:t disponeras till inköp af annan, helst å Riddarholmen belägen egendom, och till uppförande, der så finnes nödigt, af åtminstone ett nytt hus, till inrymmande af en del af de embetsverk, som nu hafva sina lokaler i kanslihuset;

b) obetingad öfverlåtelse till Kronan innan utgången af 1877 af den nu till Riksgäldskontor upplåtne egendom:

c) rättighet för Kronan att bibehålla kanslihuset intill 1878 års utgång.

Jag hemställer alltså i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t till svar å Bankofullmäktiges förfrågan, med gillande af ofvan anförda vilkor, täcktes i nåder förklara, att Eders Kongl. Maj:t för sin del icke finner hinder möta för öfverlåtelsen till Riksbanken på dessa vilkor af Kronans ifrågavarande egendom N:o 1, kvarteret Vulcanus, i Nicolai församling.

Statsrådet *Bergström* yttrade:

Det yttrande, hvarmedelst föredragande Departementschefen första gången eller den 13 sistlidne November i underdånighet anmälde Fullmäktiges i Riks-

banken ifrågavarande framställning, innehöll visserligen flera moment, de der otvetydigt utmärkte Departements-chefens åsigt, att det s. k. kanslihuset borde få af Riksbanken förvärfvas; men då Departements-chefen för tillfället inskränkte sig till underdånig hemställan, att Eders Kongl. Maj:t täcktes i nåder tillåta, att de af Departements-chefen nödiga ansedda undersökningar finge genom vederbörande embetsverks försorg verkställas, ansåg jag icke tillständigt att redan då uttala min i sjelfva saken från Departements-chefens åsigt afvikande mening. Sedan berörda undersökningar försiggått och Eders Maj:t nu lär vilja besluta svar å den af Bankofullmäktige framställda förfrågan, anhåller jag i underdånighet att få andraga de skäl, hvilka, enligt min åsigt, tala mot afstående till Riksbanken af ifrågavarande fastighet.

Om än det icke kan förnekas, att flera af de statsdepartement, hvilkas embetslokaler äro belägna i kanslihuset, icke förfoga öfver så stort utrymme, som vore önskligt, lär dock denna olägenhet kunna afhjelpas, dels derigenom att de åt Nedre Justitie-revisionen, Justitie-kanslers-expeditionen samt Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader inom kanslihuset upplåtna embetsrum och lägenheter äfven tagas i anspråk för statsdepartementen och dels, derest så göres behof, genom verkställande af erforderliga tillbyggnader. Fördelarne att hafva lokalerna för 6 af de 7 statsdepartementen äfvensom för Statsrådsberedningen samlade inom ett hus äro så ögonskenliga, att jag icke torde behöfva närmare redogöra för desamma. Så väl dessa fördelar, som den bekvämlighet för Statsrådets ledamöter, hvilken embetslokalernas nuvarande förträffliga läge i närheten af Kongl. Slottet erbjuder, skulle gå förlorade genom afträdande af kanslihuset till Riksbanken och vidtagande i stället af de anordningar, Departements-chefen föreslagit. Systemet af dessa anordningar synes mig derjemte alltför kompliceradt och medtager i räkningen åtskilliga faktorer, hvilka icke ensamma ankomma på båda statsmakterna. En obestridlig brist i detta system är, att någon embetslokal för Utrikes-departementet icke kunnat med säkerhet anvisas. Om frågan att för Riksarkivets räkning inköpa och inreda frimuraresamfundets fastighet å Riddarholmen samt dymedelst göra Riksarkivets nuvarande lokaler lediga för inrymmande af andra embetsverk behandlas såsom en sak för sig, utan sammanblandning med Bankofullmäktiges framställning om förvärfvande af kanslihuset för Riksbanken, torde förhållandena i alla afseenden väsentligen förenklas. Detsamma gäller i fråga om upplåtande till större eller mindre del af Riksgäldskontorets hus åt ett eller annat af statens embetsverk.

På grund af hvad sålunda anfördt blifvit tillstyrker jag, för min del, i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t täcktes förklara Fullmäktiges i Riksbanken förevarande framställning icke till vidare åtgärd föranleda.

Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena *Björnstjerna* anförde:

Kanslihusets afträdande till Riksbanken kan jag ej tillstyrka, då detta välbyggda och i godt skick befintliga hus, genom sitt centrala läge och den stora fördel att under samma tak inrymma sex af statsdepartementens expeditioner, jemte Statsrådsberedningen, erbjuder vida större lätnad för ärendenas skyndsamma behandling, än den af Chefen för Finansdepartementet föreslagna anordning, hvilken afser lokaler endast för fem af dessa expeditioner i tre särskilda hus, under det för Utrikes-departementet alldeles ingen lägenhet finnes att påräkna. Kostnaden för anskaffande af en sådan skulle följaktligen medföra en ej obetydlig utgift utöfver den i förslaget upptagna.

Jag kan nemligen ej dela Departements-chefens åsigt, att det "endast är en tidsfråga när en förflyttning till det hotell, som Utrikes-statsministern bebor, af ministèrens byråer kan och bör ega rum." För tjenstens behöriga gång erfordras, att Utrikes-departementet befinner sig i närheten af de öfriga statsdepartementens, med hvilka det är i daglig beröring, äfvensom af Kongl. Slottet, och att Utrikes-statsministern skall kunna deltaga i Statsrådsberedningen, utan att nödgas åsidosätta sina göromål inom departementet, hvilket icke blefve möjligt, om de öfriga statsdepartementen förläggas till Riddarholmen, men Utrikes-departementet till Blasieholmen. För Utrikes-statsministern är det deremot, lika litet som för öfriga departements-chefer, af någon egentlig vigt, att expeditionen inrymmes i det hus han bebor.

Att förlägga Utrikes-departementet till nedra våningen af Statsministerns nuvarande hotell torde ej vara möjligt utan husets nära nog fullständiga ombyggnad, hvarvid tomten, från hvilken redan omkring hälften blifvit till Musikaliska akademien afsöndrad, sannolikt komme att än vidare inskränkas genom façadens åt Stallgatan indragande flera fot, i likhet med hvad för alla öfriga egendomar på samma sida af deuna gata redan är beslutadt, hvarför det knappa utrymmet ej torde medgifva någon betydligare tillbyggnad åt gårdssidan. Den ifrågasatta förflyttningen af Utrikes-departementet till statsministerhotellet måste jag följaktligen anse såsom både skadlig och omöjlig att verkställa utan betydliga kostnader.

Något annat för sitt ändamål mera lämpligt och välbeläget hus än statsministerhotellet torde vara svårt att finna, och, om ett sådant kunde, mot förmodan, i utbyte mot hotellet förvärfvas, så mycket större än detta, att äfven departementet deruti kunde erhålla tjenlig lokal, torde föga sannolikhet finnas, att egaren skali afstå detsamma utan en mot fulla värdet svarande mellangift, hvarföre ej heller gerna något genom en sådan, med icke obetydliga utgifter förenad åtgärd kunde vinnas.

Öfriga

Öfriga af Chefen för Finans-departementet föreslagna alternativ, att utbyta statsministerhotellet mot det nuvarande pantlånekontorets hus eller Norstedtska tryckeriet, synes mig lika litet medförande någon fördel, men deremot mycket betydliga utgifter, då intet af dessa hus lärer kunna till statsministerhotell och Utrikes-departement användas utan en fullständig ombyggnad.

Inköpet af Frimurareordens hus för Riksarkivets behof lärer lika väl kunna verkställas oberoende af kanslihusets försäljning, och Riksdagens bifall vara att motse till användande för embetsverkens behof af de i Riksgäldskontorets hus lediga lokaler, utan att Kronan afträder en för densamma så oersättningsvärd egendom som kanslihuset.

Om banken förlägges till kanslihusets tomt, blifver den der utsatt för samma eldfara som för närvarande från angränsande hus, hvilka på tvänne sidor endast skiljas derifrån genom smala gator. Genom en sådan förflyttning skulle äfven hoppet än mer förringas om ett lämpligt ordnande af Helgeandsholmen, hvilken plats för banken troligen vore fördelaktigare än någon annan. Möter hinder för bankens förläggande dit, bör tillfälle ej saknas till inköp af någon enskild egendom vid Mynttorget, Riddarhustorget eller i närheten deraf, hvilken för densamma vore lika välbelägen som kanslihuset.

Statsrådets öfrige ledamöter instämde i hvad föredragande Departementschefen, på sätt ofvan förmäles, i underdånighet hemställt;

Och behagade Hans Maj:t Konungen till denna hemställan lemna nådigt bifall.

Ex protocollo

Axel Ädelgren.